

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ГРАФІКИ**

«НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ»

Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції

**15 травня 2024 року
м. Одеса**

ОДЕСА – 2024

УДК: 378:37.09:7-057.86(08)

**Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 17 від 27.06.2024р.)**

Упорядники: Твердохлібова Я. М., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки;

Спасскова О. П., кандидат мистецтвознавства, асистент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

Рецензенти: Ракович В. В. кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Херсонського державного університету;

Бартенєва І. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2024 р., м. Одеса) / упоряд. Я. М. Твердохлібова, О. П. Спасскова. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2024. – 116 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи», яка відбувалася у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 15 травня 2024 року.

Збірник призначений для науковців (докторанти, аспіранти, магістранти), здобувачів вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти, педагогічних працівників різних типів закладів освіти, художників, дизайнерів, представників творчих спілок, арт-ринку.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Висновки. Представлені матеріали дозволять уточнити окремі аспекти сучасного розвитку мистецтва витинанки в особливостях творчості представників регіональних шкіл та є підставою для продовження подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Андрій Пушкар'юв: чарівний світ паперового мережива. Портал «Дніпро Культура». URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/AndriyPushkarov_charivnyu_svit_papero_voho_merezh_yva. (дата звернення: 06.05.2024).
2. Ейвас Л. Ф., Резанович І. В. Народне мистецтво витинанки в творчості майстрів Дніпропетровщини. Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Kharkiv, Ukraine. 2022. Pp. 146 – 150.
3. Станкевич М. Витинанки і штучні квіти: порівняльний аспект. *Мистецтвознавство*: Зб. наук. пр. Львів, 2008. С. 49-62. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/16748> (дата звернення 07.04.2024).
4. Стрілець О. В. Мистецтво української витинанки у змісті професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.020205 Образотворче мистецтво. Переяслав-Хмельницький, 2013. 80 с.
5. Українська витинанка. Сайт про витинанку в Україні та світі. URL: <http://www.ukrvytynanka.com.ua/UA/> (дата звернення: 23.09.2023).

Лариса ЕЙВАС

*кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету мистецтв
Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг*

Анастасія ГУБА

*студентка 4 курсу спеціальності Образотворче мистецтво,
факультету мистецтв
Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг*

НАРОДНА ОБРЯДОВА СИМВОЛІКА У ДЕКОРАТИВНИХ КОМПОЗИЦІЯХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ

Ключові слова: народна культура, обрядова символіка, декоративна композиція, декоративне мистецтво, орнамент.

Використання народної обрядової тематики у декоративних композиціях є значущим аспектом у творчості українських митців, оскільки це дозволяє зберегти та відтворити культурну спадщину українського народу. Мистецтво є одним із основних засобів передачі та утримання культурних цінностей, і використання традиційних мотивів, обрядових символів та народного колориту у творчості сприяє збереженню історичного досвіду та духовної цінності українського народу.

Основою більшості декоративних композицій із застосуванням народної обрядової тематики є символ. Він стає потужним інструментом виявлення духовного потенціалу культури. Для українського етносу національна символіка стала надійним оберегом, який допоміг народові зберегти свою самобутність під час постійних спроб асиміляції. У сучасних умовах, коли росія розв'язала агресивну війну проти цілого народу й намагається викоринити українську ідентичність, проблема відродження та збереження національної культури набуває особливої актуальності. Кожна культура має свою систему символів, які виникають як результат взаємодії мислення і свідомості, фольклору і мови, вони залежать від культурно-історичної духовності народу і обумовлені його менталітетом.

Народні символи проявляються у різних формах. Як звукові символи включають саму назву, мову, окремі пісні та гімни, а також назви сакральних місць, гір, лісів та річок, таких як Чернеча гора, Савур-могила, степ та Дніпро, так і колірні символи представлені поєднанням жовтого і синього, чорного і червоного, малинового. Графічні символи включають тризуб, хрест, стрілу, коло, водяні хвилі та ламану лінію. Предметно-речові символи включають національний одяг, рушники, хустки та посуд а також прапор, клейноди, бунчуки та гетьманську булаву. Образні символи включають калину, вербу, дуб, тополю, соняшник, чайку, лелеку, козу, корову, бджолу та інші.

Українська народна символіка витікає з глибин минулих віків і втілює у собі красу, яка переживає випробування часу. Однією з основних рис українського менталітету є духовний зв'язок з природним оточенням. Народні символи знаходять уособлення в зображеннях одягу, предметів, рослин, тварин та орнаментів. Українці відтворюють символи, що формувалися протягом тисячоліть – геометричні орнаменти, символічно-знакове зображення рослин і тварин на вишивках, сорочках, рушниках, столовому посуді, кованих виробах, різьбленні тощо [2].

Орнамент – складна система, що складається з різноманітних елементів, знаків або символів. Кожен з цих знаків має свою власну енергетику. Проте, взаємодіючи один з одним, вони утворюють синтетичну енергетичну картину. Кожен орнамент відображає певні аспекти життя та існування. Хрести є одними з найпоширеніших символів у світі. Вони мають глибокі асоціації з Христом, відображають перемогу світла над темрявою і є символом вічного життя. Хрест виражає центральність у просторі, гармонію чотирьох стихій, він багатогранний і невичерпний, як саме життя. Ще у дохристиянські часи хрест використовувався як оберіг від злих духів, і ця функція зберіглася й досі. Свастика, відома також як сварга, представляє собою варіацію хреста, що виражена у формі динамічного руху та має глибокий сакральний зміст. Спіралі, безкінечність, сигми і хвилясті лінії – усе це символізує побудову Всесвіту, оскільки багато галактик мають спіральну структуру. Ці символи також зустрічаються в різноманітних живих організмах, природних явищах, життєвих циклах та інших аспектах природи. Як вважає І. Бабак, для українців кожен символ уособлює світобудову, чітко й виразно представлену у символічній лаконічній мові. Зокрема, тризуб представляє «як триєдність світобудови, так троїстість полум'я енергії, принцип вогню і поступу» й також виступає як оберіг та естетичний елемент в орнаментиці тканик, монет, печаток, посуду [1, с.128].

У середовищі існування людини виникає феномен символу. Все, що людина спостерігала в рослинному світі, ставало основою для надання символічного значення в уже зрозумілих виразах. Пісні про рослини відображають красу України, духовну силу її народу та вияви любові до рідної землі. Ці пісні використовуються у різних народних обрядах, їх образи переходять у вишивку на сорочках і рушниках, зображення на килимах і ліжниках, прикрашають у вигляді розписів українські народні оселі на святах.

У народному мистецтві зображення «дерева життя» виглядає як явір, верба, дуб, яблуня тощо. Цей образ широко використовується як оберіг. Дерево життя можна побачити у вигляді чудового дерева або розкішної квітучої рослини, що стоїть у вазоні, як орнамент та декорація на рушниках, одязі, килимах і панно, писанках, виробих із дерева, скла та кераміки, картині, витинанці і багатьох інших видах народної творчості. Дерево життя є символічною моделлю гармонійного злиття Всесвіту та людини, яка відображає три основні складові світу. Калина має особливе значення у мистецтві українців. З давніх часів цей кущ оповитий в поетичні образи та вшанований у піснях та легендах. Калина стала символом України. У гімні січових стрільців «Ой у лузі червона калина...» вона уособлює Батьківщину. Калину завжди вважали священною, символом неперервності життя українського народу.

Майстри активно використовують народні символи в своїй творчості. Вони не лише продовжують традиції минулих поколінь, але й створюють нові способи сприйняття та інтерпретації цих традицій. Це дозволяє розглядати культурну спадщину у новому світлі, розширює художні можливості та відкриває нові горизонти для нового вираження мистецтва. Українська символіка часто зустрічається у вишиванках Ганни Фартушинської, Ольги Нарбут та Надії Вакуленко, у писанках Анастасії Фоміної, Марії Любіч, Миколи Гончарука, у килимах Олександра Бабенко, Ольги Пилюгіної, у різьбленні Алли Маркар'ян, Антіна Павлося, у витинанках Ірини Зяткіної, Олени Харченко, Віктора Співака та у вітражах Роксоляни Павлик.

Важливо відзначити, що інтерпретація символів у творчості митця є індивідуальним процесом. Кожен художник може надати своїм роботам унікальний зміст та емоційне наповнення, відтворюючи та переосмислюючи народні образи та мотиви через призму власного світосприйняття та творчої концепції. Отже, символіка та інтерпретація народної обрядової тематики в творчості сучасних українських митців робить декоративні композиції не лише естетично привабливими, але й багатими на внутрішній зміст, що відкриває нові шляхи для сприйняття та розуміння культурної спадщини.

Висновки. Застосування народної обрядової символіки у декоративній творчості має значний вплив на розвиток мистецтва в Україні, сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини, розвитку художніх технік та творчих підходів, а також взаємодії між традиційними та сучасними мистецькими виявами, дозволяє

відтворювати важливі аспекти української культури та підтримувати традиції народної культури.

Список використаних джерел

1. Бабак І. Історичне значення тризуба як символу України. *Етнічна історія народів Європи*. 2008. Вип. 27. С. 127–129. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2008_27_22 (дата звернення: 12.04. 2024).
2. Символіка українців. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 06.04. 2024).

Олександр КОВАЛЬОВ

*доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка,
м. Глухів*

Надія МІРОШНИЧЕНКО

*кандидатка педагогічних наук, вчена секретарка
Національного заповідника «Глухів», м. Глухів*

ІСТОРИЧНО-МИСТЕЦЬКІ ОСНОВИ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СІВЕРЩИНИ

Ключові слова: *етнографія, етнокультура, декоративно-прикладне мистецтво, краєзнавство, композиція, орнамент, символ.*

Знайомство з творами народної творчості пробуджує в молоді перші яскраві образні уявлення про Батьківщину, її культуру, сприяє вихованню патріотичних почуттів, залучає до світу прекрасного. Твори народного мистецтва можуть відіграти значну роль у розвитку художньо-творчих здібностей учнів, їхньої уяви, ініціативи та самостійності, а також художнього смаку та індивідуальних художніх нахилів.

Археологічні знахідки на території України свідчать про те, що найдавніші

Зміст

Бартенєва І., Фазлуєв В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до формування естетичної культури здобувачів освіти.....	3
Богайчук Л., Гвоздьева О. Образ Тараса Шевченка у творчості сучасних художників.....	7
Бредньова В., Прохорец І. Особливості методики графічної підготовки студентів молодших курсів на сучасному етапі.....	10
Брянський Г. Сенс педагогічно-мистецької творчості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у новітніх освітніх реаліях.....	13
Волинська О. Національна мистецька освіта України: досвід Галичини.....	17
Ворніков В. Формування толерантного менталітету особистості в світлі сучасних принципів навчання: інтегративна єдність мистецтва й педагогіки.....	20
Главенчук О. Метод викладання. Девіз викладача і здобувача освіти: «Будь-яке навчальне завдання виконане здобувачем освіти – потенційна виставкова робота».....	25
Гоманюк В. «Кодима-фест» – творча лабораторія Одеського художнього фахового коледжу ім. М. Б. Грекова (досвід практичної роботи 2016-2019 н. р.).....	32
Ейвас Л. Самобутність професійного мистецтва витинанки дніпровського регіону.....	34
Ейвас Л., Губа А. Народна обрядова символіка у декоративних композиціях сучасних українських митців.....	37
Ковальов О., Мірошниченко Н. Історично-мистецькі основи етнокультурної спадщини Сіверщини.....	41
Красюк І. Освітні втрати та шляхи їх подолання в умовах воєнного стану.....	46
Крижевська С Необхідні складові підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.....	50
Литовченко Н., Поступаленко Р. Популяризація українського мистецтва за кордоном під час війни.....	52
Лоза Н., Борисюк З. Анімалістика у художньому ткальстві. Шлях у пошуку художнього образу у навчанні здобувачів вищої освіти художньо-графічного факультет.....	55
Малік О. Артрезиденція «Ціна свободи» – новації в творчому середовищі візуального мистецтва України.....	57
Мунтян С. Значення Петриківського розпису в сучасному мистецтві.....	59
Орос І. Сучасні інтерактивно-розвивальні методи навчання майбутніх художників-педагогів: поєднання друкованої та комп'ютерної графік.....	61
Петренко О., Люта Д. Петриківський розпис у його культурно-історичному й художньо-педагогічному вимірах.....	66

Петренко О., Щербакова Л. Естетично-ментальні параметри побудови індивідуальної роботи зі студентами в межах курсу «Художньо-прикладна графіка».....	70
Петрук Р., Воронюк А. Досвід розпису монументального об'єкта під керівництвом Володимира Прядки.....	75
Петрук Р., Прокопенко Г. До питання розробки монументального об'єкта як навчального завдання.....	77
Ракович В. Синтез традиційних і сучасних підходів під час вивчення матеріалознавства у живописі.....	79
Резніченко Г. Тарас Шевченко в українському образотворчому мистецтві.....	83
Смичковська О., Бредньова В. Удосконалення підходів до навчання онлайн на практичних заняттях з графічних дисциплін.....	86
Спаскова О. Дослідження декоративно-прикладного мистецтва Слобожанщини XVII – XVIII ст. у виданнях з книжкової колекції Бібліотеки Університету Ушинського.....	89
Спаскова О., Ван Сює Питання традицій та інновацій у підготовці магістрантів-художників із КНР.....	92
Твердохлібова Я. Методична підготовка майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.....	95
Харитонова І. Обґрунтування щодо ведення дисциплін «Робота на пленері», «Практика на пленері» елементарного підрівня початкової мистецької освітньо-виховної діяльності КЗПСО «Мистецька школа №15 імені Т. І. Боевої м. Одеси».....	99
Шевчук Т. Візії війни в сучасній українській політичній карикатурі та постері.....	102
Шкільник О. Тема козацтва в образотворчому мистецтві як засіб формування патріотизму і національної ідентичності особистості: історичний аспект.....	109

Наукове видання
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ
Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Одеса, 15 травня 2024 року